

สมาสที่เกี่ยวกับสังขยา

๑. ปกติสังขยาตั้งแต่ ๑ ถึง ๙๘ นำหน้านามนามเป็นได้ ๒ สมาส คือ
 - ก. ปกติสังขยานำหน้านามนาม ไม่มีอฉลบทเป็นทิกุสมาส เช่น
 - (๑) ติโลกัม (อ.โลก ๓)
 - (๒) จตุททิสัม (อ.ทิส ๔)
 - (๓) ปณฺจินทริยัม (อ.อินทริย ๕)
 - ข. ปกติสังขยานำหน้านามนาม มีอฉลบท เป็น ฉ.ตุล. เช่น
 - (๑) ปณฺจวณฺณา (ปีติ) อันมีวรรณะ ๕
 - (๒) ทสพโล (พุกุโธ) ผู้มีกำลัง ๑๐
 - (๓) ทวิปฺปาโท (สตุโต) อันมีเท้า ๒ ทวิปาทำ ทวิปาทา
 - (๔) จตุปฺปาโท (สตุโต) อันมีเท้า ๔ จตุปฺปาทำ จตุปฺปาทา
๒. ปุรณสังขยานำหน้านามนามเป็นได้ ๒ สมาส คือ
 - ก. ปุรณสังขยานำหน้านามนาม ไม่มีอฉลบท เป็น วิ.บุพ. กัม. เช่น
 - (๑) ทุตฺติยวโร อ.วาระที่ ๒
 - (๒) ปณฺจมปฺกคฺคโล อ.บุคคลที่ ๕
 - (๓) สตุตฺโม ทิวโส สตุตฺมทิวโส อ.วันที่ ๗
 - ข. ปุรณสังขยานำหน้าหรือตามหลังนามนาม มีอฉลบท เป็น ฉ.ตุล. เช่น
 - (๑) อตฺตปณฺจโม ปณฺจมตฺโต (ปุริโส) ผู้มีตนเป็นที่ ๕
 - (๒) อฏฺฐมปฺกคฺคโล (อริยปฺกคฺคโล) ผู้มีบุคคลเป็นที่ ๘
 - (๓) กปฺปกสตุตฺมา (ขตุตฺติยา) ผู้มีนายภูษามาลาเป็นที่ ๗

๓. ปกติสังขยาตั้งแต่ ๑๐๐ ขึ้นไป มาเกี่ยวข้องเป็นได้ ๓ สมาส คือ
- ก. ปกติสังขยาหลักหน่วย-หลักสิบ นำหน้าสังขยาจำนวน ๑๐๐ ขึ้นไปมีนามนามอยู่ตรงกลางเป็นทิวคสมาส เช่น
- (๑) ปณจภิกขุสตํ อ.ร้อยแห่งภิกขุ ๕
 - (๒) วิสติโยชนสตํ อ.ร้อยแห่งโยชน์ ๒๐
 - (๓) วิสติภิกขุสทสฺสํ อ.พันแห่งภิกขุ ๒๐
- ข. ปกติสังขยาหลักหน่วย-หลักสิบ นำหน้าสังขยาจำนวน ๑๐๐ ขึ้นไป ไม่มีนามนามอยู่ตรงกลางเป็น ฉ.ตุล. เช่น
- (๑) ปณจสตา (ภิกขุ) ผู้มีร้อยห้าเป็นประมาณ
 - (๒) วิสติสทสตา (ภิกขุ) ผู้มีพันยี่สิบเป็นประมาณ
 - (๓) นวสตา (โจรา) ผู้มีร้อยเก้าเป็นประมาณ
- ค. นามนามอยู่หน้า สังขยาตั้งแต่ ๑๐๐ ขึ้นไปตามหลัง เป็น ฉ.ต้ป. เช่น
- (๑) ภิกขุสตํ อ.ร้อยแห่งภิกขุ
 - (๒) ภิกขุสทสฺสํ อ.พันแห่งภิกขุ
 - (๓) ภิกขุทสสทสฺสํ อ.หมื่นแห่งภิกขุ

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงบอกชื่อและวิเคราะห์บทสมาสต่อไปนี้

๑. ปณฺจพฺลานิ
๒. ปณฺจพฺโล (ปฺริโส)
๓. ปณฺจภิกฺขุสฺตํ
๔. ฉสฺตา (ภิกฺขุ)
๕. อสีติมหาเถรา